

Văn hóa Bồ thí và hiện tượng “giật cô hồn”: Vấn đề xã hội, pháp lý và nhãn quan Theravāda

ISSN: 2734-9195 10:58 07/09/2026

Văn minh và đúng chính pháp không chỉ bảo vệ an ninh trật tự, mà còn là cách thiết thực nhất để đưa tháng 7 Âm lịch trở về đúng với bản ngã thánh thiện của: Mùa của sự xá tội, lòng từ bi vô hạn và đạo hiếu vẹn toàn.

Tóm tắt: Bài viết nghiên cứu hiện tượng phát quà từ thiện và phong tục “giật cô hồn” trong tháng 7 Âm lịch tại Việt Nam dưới lăng kính xã hội, pháp lý và triết lý Phật giáo Nam truyền (Theravāda). Mặc dù xuất phát từ tinh thần nhân đạo và văn hóa tín ngưỡng truyền thống, sự biến tướng của các hoạt động này dưới hình thức tự phát đang gây ra nhiều hệ lụy nghiêm trọng về an ninh trật tự, an toàn giao thông và làm suy giảm ý nghĩa nhân văn của việc cho đi.

Thông qua việc đối chiếu với giáo lý về pháp bố thí trong kinh điển Theravāda, đặc biệt nhấn mạnh vào sự tôn trọng nhân phẩm, sự thanh tịnh của tác ý và sự dẫn dắt của trí tuệ, bài viết phân tích những sai lệch trong phương thức thực hành từ thiện hiện tại.

Từ đó, nghiên cứu đề xuất các giải pháp định hướng cộng đồng chuyển đổi từ việc ban phát tự phát sang tổ chức quy củ, thượng tôn pháp luật; hướng tới thực hành bố thí đúng Chính pháp, mang lại lợi ích thiết thực cho xã hội và phước báu chân thật cho người thực hành.

Từ khóa: bố thí, phát quà từ thiện, tháng 7 âm lịch, hệ lụy xã hội.

1. Đặt vấn đề

Trong không gian văn hóa tín ngưỡng của người Việt Nam và các cộng đồng Á Đông, tháng 7 Âm lịch hàng năm mang một ý nghĩa tâm linh đặc biệt sâu sắc, được biết đến qua hai lăng kính chính: Đại lễ Vu Lan báo hiếu trong đạo Phật và lễ Xá tội vong nhân theo tín ngưỡng dân gian, hướng đến triết lý từ bi, bao dung và sẻ chia.

Một trong những nghi thức phổ biến nhất là việc thiết lập các mâm cúng thí thực (thường gọi là cúng cô hồn) nhằm cung cấp vật thực cho những vong linh lang thang, đói khát, không nơi nương tựa. Đi kèm với nghi thức tâm linh này là hoạt động phát quà từ thiện và tập tục “giật cô hồn”, một hiện tượng văn hóa diễn ra vô cùng mạnh mẽ tại các tỉnh Nam Bộ, đặc biệt là tại các khu vực tập trung đông dân cư đô thị như Thành phố Hồ Chí Minh.

Hình minh họa. Nguồn: Internet

Từ góc độ của một nhà nghiên cứu xã hội học tôn giáo và pháp lý, hiện tượng “giật cô hồn” và hoạt động phát quà từ thiện tự phát đang phơi bày một bức tranh phức tạp, đan xen giữa những giá trị nhân đạo truyền thống và những hệ lụy xã hội nghiêm trọng.

Ban đầu, phong tục này mang trong mình hạt nhân của sự sẻ chia, tuy nhiên, theo thời gian, sự ẩn danh trong đám đông đô thị và những biến thiên về chuẩn mực đạo đức, tập tục này đã bị bóp méo và biến tướng một cách cực đoan.

Thông qua việc tích hợp các phương pháp tiếp cận từ xã hội học văn hóa, với sự tham chiếu chuẩn xác đến từ kinh điển Pāli của Phật giáo Theravāda, và lăng kính khoa học pháp lý hình sự, nghiên cứu sẽ phân tích rạch ròi giữa mặt tích cực của hạnh bố thí và những hệ lụy tiêu cực của sự biến tướng.

Từ đó, báo cáo đề xuất các mô hình chuyển đổi văn hóa nhằm định hướng các hoạt động tín ngưỡng đi vào quỹ đạo văn minh, an toàn và đúng với tinh thần chính pháp.

2. Nguồn gốc lịch sử và những giá trị tích cực của tập tục cúng thí thực

Để thấu hiểu hiện tượng, trước hết cần bóc tách các lớp trầm tích văn hóa và lịch sử đã hình thành nên tập tục cúng cô hồn và việc phân phát lễ vật sau đó. Đây không phải là một hiện tượng đơn lập mà là kết quả của một quá trình giao lưu, tiếp biến văn hóa lâu dài.

2.1. Phả hệ văn hóa và sự hình thành tập tục “giật cô hồn”

Theo các nghiên cứu chuyên sâu về văn hóa dân gian (Nguyễn Trung Kiên, 2026), tập tục “giật cô hồn” tại khu vực phía Nam không hoàn toàn là một sản phẩm thuần túy của văn hóa bản địa người Việt, mà có sự dung hợp sâu sắc với các thực hành tín ngưỡng của cộng đồng người Hoa di cư.

Trong quá khứ, tại một số địa phương thuộc khu vực Đông Nam Trung Quốc, đặc biệt là tỉnh Phúc Kiến, đã tồn tại một tập tục mang tên “cướp cô”. Đây là một hoạt động hội hè gắn liền với lễ Vu Lan, nơi người dân tin rằng việc giành được các phẩm vật tế lễ sẽ mang lại bình an, xua đuổi tà ma và cầu mong cho việc làm ăn kinh doanh được thuận buồm xuôi gió.

Khi cộng đồng người Hoa di cư về phương Nam và định cư tại các khu vực như Chợ Lớn (ngày nay bao gồm địa bàn các Quận 5, Quận 6 và Quận 11 tại Thành phố Hồ Chí Minh), họ đã mang theo thực hành tín ngưỡng này. Quá trình cộng cư lâu dài đã khiến tục lệ này hòa vào đời sống của người dân Nam Bộ.

Về mặt ngôn ngữ học, cụm từ “giật cô hồn” vốn là dạng nói rút gọn của hành động “giật đồ cúng cô hồn”. Trong hệ sinh thái tín ngưỡng của người Á Đông, từ “cướp” hay “giật” không phải lúc nào cũng mang sắc thái tội phạm hình sự; trong các không gian thiêng liêng của lễ hội (như tục cướp phết, cướp cờ), hành vi này tượng trưng cho sự mạnh mẽ đoạt lấy sinh khí, phúc lộc của đất trời.

Bên cạnh đó, quan niệm dân gian cũng cho rằng các vong hồn lang thang thường chịu nhiều đau khổ, đói khát và rất yếu ớt, không thể tự mình thọ dụng những lễ vật vật chất do người sống dâng cúng. Hành động đám trẻ con ulla vào giật lấy bánh kẹo, bỏng ngô ngay sau khi nhang tàn được lý giải như một hình thức các vong linh mượn thân xác người sống để nhận lễ.

Sự hoan hỉ của bầy trẻ cũng chính là sự thỏa mãn của các oan hồn, từ đó gia chủ tin rằng gia đạo sẽ bình an, không bị khuất mày khuất mặt quấy nhiễu.

2.2. Chiều kích tích cực: Triết lý bố thí và chức năng gắn kết xã hội

Khi gạt bỏ đi những yếu tố biến tướng tiêu cực của thời hiện đại, bản thân việc thiết lập mâm cúng thí thực và cho phép người khác nhận lễ vật mang trong mình những chức năng xã hội và giá trị nhân văn to lớn.

Thứ nhất, đó phản ánh triết lý “lá lành đùm lá rách” và tinh thần chia sẻ vật chất (tài thí). Mâm cúng cô hồn truyền thống thường bao gồm những vật phẩm bình dị nhưng thiết yếu đối với người nghèo như gạo, muối, cháo trắng, bánh kẹo, mía, khoai luộc và trái cây. Sau khi các nghi thức tâm linh kết thúc, thay vì tiêu hủy hoặc giữ lại cho riêng gia đình, gia chủ tự nguyện đem toàn bộ vật phẩm này phân phát cho những người có hoàn cảnh khó khăn, những người lao động nghèo hoặc trẻ em trong xóm. Việc làm này vô hình trung đã biến một nghi thức thờ cúng mang tính siêu nhiên thành một hành động cứu trợ xã hội mang tính thiết thực. Trong bối cảnh kinh tế khó khăn của những thế kỷ trước, một mâm đồ cúng có thể là nguồn lương thực quý giá giúp những mảnh đời bất hạnh vượt qua cơn đói khát trong ngày.

Thứ hai, tập tục này đóng vai trò như một chất xúc tác củng cố sự gắn kết cộng đồng. Trong không gian của một làng quê hay một khu phố nhỏ, lễ cúng tháng 7 tạo ra một bầu không khí lễ hội thu nhỏ. Người dân không phân biệt giàu nghèo cùng tụ tập lại; tiếng hò reo của trẻ con khi nhặt được viên kẹo, đồng tiền lẻ mang lại niềm vui chung cho cả xóm. Niềm tin “càng đông người đến giật lộc, gia chủ càng gặp nhiều may mắn” đã thúc đẩy sự hào phóng của các hộ gia đình, khuyến khích tâm lý cởi mở, không vị kỷ và nuôi dưỡng lòng từ bi nhân ái trong đời sống thường nhật.

Sự vận động cao nhất của triết lý này trong xã hội hiện đại chính là phong trào phát quà từ thiện có tổ chức. Rất nhiều gia đình, cơ sở kinh doanh, và đặc biệt là các tự viện Phật giáo, đã tiến hành quyên góp hàng trăm tấn gạo, nhu yếu phẩm để trao tận tay người khiếm thị, người khuyết tật, và các gia đình chính sách. Hoạt động từ thiện bài bản này chính là mặt sáng rực rỡ nhất được kế thừa từ tinh thần bố thí của rằm tháng 7, hoàn toàn trái ngược với những hành vi cướp bóc phản cảm.

3. Lãng kính Phật giáo Theravāda: Giải phẫu triết học về hành vi bố thí và sự bất thiện

Để đánh giá tính chính đáng của hiện tượng “giật cô hồn” từ góc độ đạo đức và tâm linh, không có lăng kính nào sâu sắc hơn triết học Phật giáo Theravāda. Hệ thống giáo lý Theravāda, bao gồm Kinh tạng (*Suttanta Piṭaka*) và tạng Vi Diệu Pháp (*Abhidhamma Piṭaka*), cung cấp công cụ phân tích cực kỳ chặt chẽ về động cơ, hành vi, và quả báo của sự cho đi. Các phân tích dưới đây dựa trên các bản dịch kinh điển Pāli chuẩn xác của cố Hòa thượng Thích Minh Châu, nguyên Viện trưởng Viện Đại học Vạn Hạnh (1980).

3.1. Sự phân lập giữa bố thí của bậc chân nhân và phi chân nhân trong Kinh tạng Nikāya

Trong hệ thống thực hành tâm linh của Phật giáo Theravāda, Bố thí (*Dāna*) được đặt lên hàng đầu trong thập độ Ba-la-mật (*Pāramī*) - mười nền tảng hoàn thiện dẫn đến sự giác ngộ. Bố thí không chỉ là hành động vật lý chuyển giao tài sản, mà là một phương tiện thiện xảo nhằm đối trị tâm xan tham (*macchariya*), dính mắc và trưởng dưỡng lòng từ ái vô lượng (*mettā*). Tuy nhiên, đức Phật nhấn mạnh rằng giá trị của một hành động bố thí phụ thuộc hoàn toàn vào thái độ và cách thức thực hiện.

Tại chương Năm pháp của *Tăng chi bộ kinh* (*Aṅguttara Nikāya*), đức Phật đã xác lập một ranh giới rõ ràng giữa hai hình thái bố thí. Trong bài *kinh Bố thí xứng bậc chân nhân*, đức Phật dạy rằng có 5 yếu tố cấu thành một sự bố thí toàn hảo của một bậc thiện trí (chân nhân): bố thí có lòng tin (vào nhân quả), bố thí có kính trọng, bố thí đúng thời, bố thí với tâm không gượng ép, bố thí không làm thương tổn mình và người (*Thích Minh Châu dịch, 2021, tr. 629*)[1].

Sự đối lập với điều này được ghi chép trong bài *kinh Bố thí không xứng bậc chân nhân*. Đức Phật đã phác họa hành vi cho đi của kẻ ác nhân (phi chân nhân) qua 5 đặc tính tiêu cực: bố thí một cách cầu thả; bố thí không suy nghĩ kỹ lưỡng; không tự tay mình đem cho; bố thí những đồ cặn bã; và bố thí mà không hề cân nhắc đến các hệ lụy, quả báo về sau (*Thích Minh Châu dịch, 2021, tr. 629*)[2].

Hơn nữa, trong *kinh Velāma*, đức Phật đã giảng giải cho gia chủ Anāthapiṇḍika rằng sự lớn lao của phước báu không nằm ở khối lượng vàng bạc hay số lượng vật phẩm dâng cúng, mà nằm ở sự thanh tịnh của người cho, người nhận và trạng thái tâm vô lậu (*Thích Minh Châu dịch, 2021, tr. 1081*)[3]. Dù một người rải ra hàng núi tài sản, nhưng nếu người nhận không thanh tịnh hoặc hành vi đó gây ra sự náo loạn, thì phước báu sinh ra vô cùng nhỏ bé.

Khi dùng hệ tọa độ triết học này để đánh giá hành vi rải tiền từ trên cao xuống đường cho đám đông xô xát cướp giật, chúng ta thấy hành vi này hoàn toàn

tương thích với định nghĩa về sự bố thí của phi chân nhân (*asappurisdāna*).

Hành vi ném tiền, vút đồ cúng ra không trung là sự bố thí cầu thả, khuyết thiếu sự tôn trọng tối thiểu đối với người nhận lễ.

Nghiêm trọng hơn, hành động này vi phạm trực tiếp nguyên tắc thứ năm của *Sappurisdāna*: nó làm tổn thương cả mình và người.

Gia chủ vì muốn thỏa mãn tâm lý cầu danh, cầu lộc của cá nhân (tổn mình) đã tạo ra một môi trường dung túng cho bạo lực, kích động sự tranh đoạt, vô tình xô đẩy những người tham gia vào cảnh đánh đập lẫn nhau, chảy máu và đối diện với vòng lao lý (tổn người).

3.2. Phân tích cấu trúc tâm lý theo Vi diệu pháp

Vượt xa các quy phạm đạo đức thông thường, *Abhidhamma* (Vi Diệu Pháp) cung cấp một mô hình giải phẫu vi mô về cơ chế vận hành của tâm trí tại thời điểm thực hiện nghiệp (*kamma*). Trong Theravāda, nghiệp không nằm ở hành động thể xác, mà được định hình độc quyền bởi Tư tâm sở (*cetanācetasika*). Đức Phật khẳng định trong Tăng chi bộ kinh: “Này các Tỷ-kheo, Ta tuyên bố rằng suy tư là nghiệp; sau khi suy tư, tạo nghiệp về thân, về lời, về ý” (Thích Minh Châu dịch, 2021, tr. 803)[4].

Theo phân tích của *Abhidhamma*, tâm (*citta*) không tồn tại đơn lẻ mà luôn đi kèm với các tâm sở (*cetasika*), những yếu tố tâm lý phụ thuộc làm nhiệm vụ định hình tính chất của nhận thức. Có 52 tâm sở, được chia thành các nhóm thiện (*kusala*), bất thiện (*akusala*) và tịnh hảo (*sobhana*). Một hành vi được gọi là thiện nghiệp (*kusalakamma*) khi và chỉ khi nó được dẫn dắt bởi tâm thiện phối hợp cùng các tâm sở tịnh hảo cốt lõi như vô tham (*alobha*), vô sân (*adosa*), và trí tuệ (*paññindriya/amoha*).

Đối với một hành vi bố thí trọn vẹn, *Abhidhamma* yêu cầu tư tâm sở phải duy trì sự thanh tịnh tuyệt đối xuyên suốt ba giai đoạn thời gian. Bảng dưới đây đối chiếu lý thuyết này với thực trạng biến tướng của tục “giật cô hồn”:

Các giai đoạn của tư tâm sở (cetanā)	Định nghĩa theo <i>Abhidhamma</i> trong hạnh bổ thí	Trạng thái biến tướng trong tục “giật cô hồn” điển hình	Kết quả đánh giá nghiệp lý (kamma)
<i>Tư tiền</i> (<i>Pubba Cetanā</i>)	Ý định và sự chuẩn bị trước khi thực hiện hành vi, phải xuất phát từ sự xả ly (alobha) và tình thương (mettā).	Gia chủ chỉ hàng chục triệu đòi tiền lẻ, sắm lễ vật phô trương cốt để “mua chuộc” may mắn, mong kinh doanh phát đạt.	Tâm bị dẫn dắt bởi tham lam (<i>lobha</i>). Thiếu nền tảng của sự từ bỏ vô vị lợi.
<i>Tư hiện</i> (<i>Muñca Cetanā</i>)	Ý chí ngay tại sát-na (<i>khaṇa</i>) thực hiện hành vi, đòi hỏi sự tỉnh giác, hoan hỷ và thanh tịnh.	Vút tiền xuống đám đông đang hỗn chiến. Gia chủ cảm thấy thỏa mãn với cái uy của người ban phát hoặc hoảng sợ vì đám đông đập phá.	Bị chi phối bởi ngã mạn (<i>māna</i>), si mê (<i>moha</i>) hoặc sân hận (<i>dosa</i>) trước sự bạo lực. Chính niệm hoàn toàn vắng mặt.
<i>Tư hậu</i> (<i>Apara Cetanā</i>)	Sự hoan hỷ, không hối hận sau khi đã cho đi, tư duy về lợi ích tốt đẹp đã mang lại cho chúng sinh.	Chứng kiến cảnh đánh nhau chảy máu, tài sản bị cướp phá, gia chủ này sinh bức tức, bất an, hối hận.	Tâm hối hận (<i>kukkucca</i>) và Sân hận thiêu rụi toàn bộ phước báu. Đưa đến ác nghiệp.

Sự thất bại ở bất kỳ giai đoạn nào trong ba giai đoạn trên đều làm suy giảm hoặc phá hủy thiện nghiệp, biến nó thành thiện nghiệp bậc thấp (*omakakusala*) hoặc thậm chí trở thành quả ác nghiệp (*akusalavipāka*).

Nhìn từ phía những người tham gia tranh giành (người giật lộc), *Abhidhamma* chỉ ra rằng tâm thức của họ đang ngập tràn các tâm sở bất thiện. Khát khao đoạt lấy tiền bạc là biểu hiện của tham tâm sở (*lobha*); việc chửi bới, cầm hung khí, sẵn sàng gây thương tích cho đồng loại để giành giật là biểu hiện cực đoan của sân tâm sở (*dosa*); và sự u mê hòa theo đám đông, không nhận thức được tính vi phạm pháp luật và nhân phẩm, chính là si tâm sở (*moha*).

Do đó, thay vì là một trường quay hội tụ phước lành, không gian “giật cô hồn” biến tướng đã trở thành một môi trường dung dưỡng và kích hoạt cường độ cao của ba độc (tham - sân - si).

3.3. Cơ chế thọ nhận của ngạ quỷ thông qua hồi hướng phước báu

Một hiểu lầm tai hại trong tín ngưỡng dân gian là việc cho rằng các vong hồn (cô hồn) có thể tiêu xài tiền thật, tiền âm phủ hay ăn trực tiếp thức ăn vật lý. Theo vũ trụ quan của Phật giáo Theravāda, chúng sinh sau khi mạng chung, nếu do ác nghiệp tham lam bồn sển sẽ tái sinh vào cảnh giới ngạ quỷ (*peta* – quỷ đói). Cảnh giới này tồn tại song song nhưng khác biệt về tần số vật lý đối với cõi người. Do cấu trúc thân vi tế và nghiệp báo, họ không thể cầm nắm hay ăn thức ăn của con người.

Kinh Tăng Chi Bộ và các luận giải liên quan khẳng định rằng phương thức duy nhất để ngạ quỷ nhận được lợi ích từ người sống là thông qua pháp hồi hướng công đức (*pattidāna*) (Thiện Minh tổng hợp, 03/10/2023). Quy trình này đòi hỏi thân nhân phải làm một việc thiện thực sự (như cúng dường thực phẩm thanh tịnh cho chư Tăng có giới đức, hoặc phát tâm bố thí cho người nghèo đói với tâm vô lượng), sau đó tác ý chia sẻ phần phước báu vô hình đó cho chúng sinh cõi âm (Hoài Phương, 26/08/2026). Ngạ quỷ khi nhận thức được hành động tốt đẹp đó, khởi tâm hoan hỷ (*anumodanā*), nghiệp ác của họ sẽ tự động vơi đi, từ đó họ hóa hiện ra thức ăn, y phục phù hợp với cảnh giới của mình.

Từ đây, việc bày mâm cúng đất tiền, đốt hàng tấn vàng mã tốn kém hàng tỷ đồng (Hoài Phương, 26/08/2026), hay ném tiền thật ra đường cho người sống tranh nhau là những hành động hoàn toàn vô nghĩa đối với vong linh.

4. Phân tích xã hội học đô thị: Sự băng hoại của tập tục tại không gian hiện đại

Chuyển từ bình diện triết học tôn giáo sang thực tiễn xã hội, bức tranh phát quạ từ thiện và giật lộc tháng 7 tại các siêu đô thị bộc lộ những góc khuất đáng báo động. Thành phố Hồ Chí Minh, với đặc thù mật độ dân số cao và tính dị biệt xã hội lớn, đã trở thành không gian xúc tác làm trầm trọng hóa sự biến tướng của phong tục này (Hoàng Hà & Nguyễn Tri Đức, 10/09/2025; Tuấn Kiệt, 06/09/2025).

4.1. Sự trỗi dậy của các băng nhóm chuyên nghiệp và sự thương mại hóa

Sự khác biệt lớn nhất giữa tục giật cô hồn truyền thống và hiện đại nằm ở chủ thể tham gia. Nếu trước đây, việc nhật lộc mang tính chất ngẫu hứng của trẻ em trong một cộng đồng nhỏ có tính thân thuộc cao, thì hiện nay, sự ẩn danh của đô thị đã phá vỡ mọi kiểm soát đạo đức. Đám đông tham gia đa phần là những thanh thiếu niên lao động tự do, không có mối liên kết cộng đồng với gia chủ, tụ tập từ nhiều quận huyện khác nhau kéo đến các tụ điểm lớn (Trương Văn Tuấn, 13/09/2025; Bùi Việt Thành, 11/09/2025).

Hình minh họa. Nguồn: Internet

Hoạt động này không còn mang ý nghĩa tâm linh mà đã bị thương mại hóa, trở thành một nghề kiếm sống thời vụ béo bở. Các băng nhóm “giang hồ” hoặc nhóm thanh niên có tổ chức xuất hiện, được vũ trang bằng các công cụ chuyên dụng (Tuấn Kiệt, 06/09/2025; Anh Tú & Thái Bảo, 06/09/2025; Nguyễn Yên, 06/09/2025). Thay vì bắt bằng tay, họ sử dụng lồng chim, bạt nhựa cỡ lớn, và các loại vợt tự chế bằng gậy inox gắn sọt nhựa để càn quét mọi vật phẩm rơi từ trên không trung (Viết Thanh, 18/08/2024). Đối với các băng nhóm này, việc chiếm đoạt tài sản là mục tiêu duy nhất. Lợi nhuận thu được từ vài chục phút chen lấn tại các cửa hàng lớn ở khu vực Chợ Lớn có thể lên tới hàng triệu đồng mỗi người, tạo ra động cơ kinh tế mãnh liệt lấn át mọi chuẩn mực luân lý (Tuấn Kiệt, 06/09/2025).

4.2. Tâm lý đám đông, bạo lực hóa và tính lãnh thổ

Sự cạnh tranh khốc liệt để giành giật tài nguyên (tiền, đồ cúng) đã dẫn đến việc bạo lực hóa tập tục. Các nhóm thanh niên tự thiết lập “tính lãnh thổ” bằng cách mang theo vũ khí thô sơ như gậy gộc, mã tấu, dao bấm để thị uy, dần mặt các nhóm đối thủ hoặc đe dọa trực tiếp người dân.

Điển hình, vào ngày 31/8/2023 tại Quận 11 (TP.HCM), một vụ hỗn chiến kinh hoàng đã xảy ra chỉ vì mâu thuẫn trong lúc tranh giành tiền cúng, khiến nhiều thanh niên dùng hung khí chém nhau đứt gân, thương tích nặng phải nhập viện cấp cứu (Bùi Việt Thành, 11/09/2025; Anh Tú & Thái Bảo, 06/09/2025). Gần đây nhất, trong các ngày Rằm tháng 7 năm 2025 và 2026, hình ảnh hàng trăm

thanh niên vác dao chạy dọc các tuyến đường Phùng Hưng, Trần Hưng Đạo tiếp tục gieo rắc nỗi kinh hoàng cho cư dân địa phương (Hoàng Hà & Nguyễn Tri Đức, 10/09/2025; Tuấn Kiệt, 06/09/2025; Cao Bách, 18/08/2024; Viêt Thanh, 18/08/2024). Tâm lý học đám đông giải thích rằng trong những tình huống kích động tập thể, trách nhiệm cá nhân bị hòa tan, dẫn đến việc giải phóng những bản năng nguyên thủy, hung hãn nhất của con người.

4.3. Sự đứt gãy mạng lưới giao thông và bùng phát tội phạm ăn theo

Quá trình tụ tập chờ đợi gia chủ rải tiền thường kéo dài hàng giờ đồng hồ. Hàng trăm thanh niên thản nhiên dựng xe máy chiếm dụng toàn bộ lòng lề đường, leo trèo lên các cốt điện, ban công nhà dân, gây ách tắc giao thông nghiêm trọng trên diện rộng (Nguyễn Yên, 06/09/2025).

Nguy hiểm hơn, sự hỗn loạn này trở thành mảnh đất màu mỡ cho các loại tội phạm truyền thống. Lợi dụng cảnh chen lấn, xô đẩy mù mịt, kẻ gian dễ dàng thực hiện các phi vụ móc túi, giật điện thoại, túi xách, và dây chuyền của những người đi đường thiếu cảnh giác hoặc những người đang tham gia nhặt lộc (Nguyễn Tân, 26/08/2026). Đỉnh điểm của sự đứt gãy đạo đức là hiện tượng “cướp trên giàn mướp” – thanh niên xông thẳng vào nhà, đập phá mâm lễ, bưng luôn heo quay, gà luộc, hay lư đồng khi nhang chưa tàn, chủ nhà chưa khấn vái xong và hoàn toàn chưa có ý định bố thí (Lê Minh Trường, 16/08/2026).

5. Đánh giá hiện tượng dưới hệ quy chiếu của Pháp luật hiện hành

Sự biến tướng của tập tục đặt ra yêu cầu minh định đâu là hành vi hợp pháp, đâu là vi phạm hành chính và đâu là tội phạm hình sự.

5.1. Ranh giới của quyền sở hữu

Theo Bộ luật Dân sự, tài sản thuộc quyền định đoạt tối cao của chủ sở hữu. Khi gia chủ đã hoàn tất nghi thức cúng tế rồi tự nguyện rải tiền bạc, bánh kẹo ra đường với mục đích ban phát, pháp luật xem đó là sự chủ động từ bỏ quyền sở hữu; tài sản trở thành vô chủ và người nhặt được xác lập quyền sở hữu hợp pháp. Ở góc độ này, việc nhặt lộc dù tranh giành phần cảm không cấu thành tội trộm cướp, bởi khách thể xâm hại không tồn tại. Nhưng giới hạn ấy dừng lại chính xác tại lần ranh ý chí của gia chủ: mọi xâm phạm vượt ra ngoài phần tài sản đã tự nguyện từ bỏ đều là hành vi vi phạm pháp luật (Nguyễn Tân,

26/08/2026).

5.2. Chế tài đối với hành vi vượt lần ranh

Người “nhặt lộc” trở thành tội phạm hình sự khi tự ý xông vào chiếm đoạt lễ vật, mâm cúng hay tiền bạc lúc gia chủ chưa cho phép. Hành vi công khai lao vào bùng mâm heo quay rồi phóng xe tẩu thoát cấu thành tội cướp giật tài sản (Điều 171 BLHS 2015, sửa đổi 2017): chiếm đoạt công khai, nhanh chóng và tẩu thoát ngay để tránh truy đuổi, khác trộm cắp ở chỗ không cần lén lút. Luật không đặt định lượng tối thiểu, nên dù giá trị tài sản nhỏ, tội phạm vẫn hoàn thành ngay khi giật được; khung cơ bản 1-5 năm tù, nâng lên 3-10 năm nếu phạm tội có tổ chức, chuyên nghiệp hoặc dùng thủ đoạn nguy hiểm. Đáng lưu ý là người từ đủ 16 tuổi phải chịu trách nhiệm ở mọi khoản, còn người từ đủ 14 đến dưới 16 tuổi vẫn bị truy cứu nếu rơi vào các khoản tăng nặng, điều rất đáng cảnh tỉnh khi phần đông người tham gia là thanh thiếu niên (Lê Minh Trường, 16/08/2026).

Hình minh họa. Nguồn: Internet

Mức độ nguy hiểm đạt đỉnh khi đối tượng rút hung khí đe dọa gia chủ hoặc chém người để tẩu thoát: việc dùng vũ lực làm tê liệt ý chí phản kháng của nạn nhân chuyển hóa hành vi thành tội cướp tài sản (Điều 168), khởi điểm 3-10 năm tù; còn nếu đâm chém xuất phát từ mâu thuẫn tranh giành giữa các nhóm, đối tượng bị truy cứu tội cố ý gây thương tích (Điều 134) (Hoàng Hà & Nguyễn Tri Đức, 10/09/2025). Với đám đông tụ tập, hò hét, chiếm dụng lòng đường nhưng chưa chiếm đoạt tài sản cụ thể, Điều 7 Nghị định 144/2021/NĐ-CP quy

định phạt tiền 1.000.000–3.000.000 đồng kèm tịch thu tang vật. Việc nhận diện rõ tính pháp lý của hiện tượng khẳng định một nguyên tắc: bức bình phong “phong tục tập quán” không phải là kim bài miễn tử pháp lý cho bất kỳ hành vi gây rối hay xâm phạm quyền tài sản hợp pháp nào của công dân

6. Giải pháp chuyển đổi mô hình văn hóa: Xây dựng hoạt động từ thiện văn minh

Trước những hệ lụy nhức nhối về an ninh xã hội và sự lệch chuẩn về mặt tín ngưỡng, việc xóa bỏ hủ tục “cướp lộc” mang tính bạo lực là một tất yếu khách quan. Cũng như xã hội đã dũng cảm loại bỏ hủ tục cướp vợ hay hiến tế, việc chuyển đổi mô hình cúng cô hồn cần sự chung tay của cả hệ thống chính trị, lực lượng chấp pháp và các thiết chế tôn giáo (Hoàng Hà & Nguyễn Tri Đức, 10/09/2025).

6.1. Vai trò quản lý của Nhà nước và lực lượng chấp pháp

Chính quyền địa phương (đặc biệt tại TP.HCM) cần thể hiện vai trò chủ động trong việc ngăn chặn bạo lực từ trong trứng nước. Các phường, xã cần tiến hành lập danh sách và yêu cầu người dân ký cam kết không tổ chức rải tiền mặt gây náo loạn đường phố.

Song song đó, lực lượng Cảnh sát trật tự, Cảnh sát khu vực và Dân phòng cần được huy động túc trực tại các điểm nóng trong các ngày 14, 15 tháng 7 Âm lịch. Sự hiện diện của lực lượng chức năng là cần thiết để giải tán đám đông và xử lý kịp thời các vấn đề phát sinh.

6.2. Thay đổi cơ thức phân phối của người dân

Người dân và các chủ doanh nghiệp cần nhận thức lại vai trò của mình trong chuỗi hành vi này. Thay vì tiêu tốn hàng chục triệu đồng để đổi tiền lẻ, ném ra đường tạo thành một đấu trường sinh tử cho các băng nhóm, gia chủ có thể chuyển hóa ngân sách đó thành các phần quà nhu yếu phẩm (gạo, dầu ăn, mì tôm, nước tương) (Bùi Việt Thành, 11/09/2025; Hoàng Hà & Nguyễn Tri Đức, 10/09/2025).

Hoạt động phát quà từ thiện cần được tổ chức bài bản, đảm bảo an ninh xã hội và tuân thủ theo pháp luật.

6.3. Sứ mệnh hoàng pháp và cải biến nhận thức từ Phật giáo

Giáo hội Phật giáo Việt Nam đóng vai trò là một thiết chế tư tưởng quan trọng trong việc nắn dòng tín ngưỡng. Thông qua các kênh hoàng pháp, chư Tôn đức cần tăng cường giáo dục quần chúng về triết lý nhân quả và tinh thần Vu Lan chính tín.

Cần trực diện bác bỏ quan điểm dân gian sai lầm rằng vong hồn cần tiền thật hay tiền âm phủ. Việc trích dẫn các kinh điển chuẩn xác từ Tạng Nikāya để lý giải về nghiệp, quả báo của tâm xan tham, và cơ chế thọ nhận của ngạ quỷ qua sự hồi hướng (*pattidāna*) sẽ giúp người dân giác ngộ được đâu là phước báu chân chính (Thiện Minh tổng hợp, 03/10/2023). Khi người dân hiểu rằng việc cung cấp tài chính cho các hoạt động thiện nguyện, bảo trợ viện dưỡng lão, trại trẻ mồ côi mang lại công đức vô lượng hơn vạn lần việc ném tiền ra đường, các hủ tục bạo lực sẽ tự động bị đào thải bởi ý thức văn minh của cộng đồng.

7. Tổng kết

Nghiên cứu về hiện tượng phát quà từ thiện và tập tục “giật cô hồn” trong tháng 7 Âm lịch cho thấy đây là một bức tranh đa diện, phản chiếu sự vận động phức tạp của tín ngưỡng truyền thống khi va đập với không gian siêu đô thị hiện đại. Nếu giữ được bản nguyên, đây là một truyền thống vị tha, phản ánh tinh thần tương thân tương ái tuyệt đẹp của dân tộc. Tuy nhiên, sự dung túng cho việc rải tiền, cho lòng tham và sự hung hãn đã đẩy một bộ phận xã hội vượt qua các lần ranh đạo đức và pháp lý.

Từ lăng kính của triết học Phật giáo Theravāda, hành vi tranh cướp bạo lực chìm ngập trong tâm sở bất thiện (tham, sân, si) hoàn toàn đi ngược lại với tinh thần bố thí thanh tịnh. Dưới ánh sáng của pháp luật, sự cướp bóc trắng trợn đội lốt tín ngưỡng là các hành vi cấu thành tội Cướp giật tài sản (Điều 171 BLHS) và gây rối trật tự công cộng cần phải bị trừng trị nghiêm khắc. Xóa bỏ hủ tục cướp lộc, chuyển hướng sang các hoạt động thiện nguyện có tổ chức, văn minh và đúng chính pháp không chỉ bảo vệ an ninh trật tự, mà còn là cách thiết thực nhất để đưa tháng 7 Âm lịch trở về đúng với bản ngã thánh thiện của: Mùa của sự xá tội, lòng từ bi vô hạn và đạo hiếu vẹn toàn.

Tác giả: **Đại đức Tiến sĩ Thích Định Phúc** - Chánh Thư ký Phân ban TTXH

Phật giáo Nam tông Kinh T.Ư

Tài liệu tham khảo:

Anh Tú & Thái Bảo. (06/09/2025). Nhốn nháo giật tiền cúng cô hồn ở TPHCM. Báo Lao Động. <https://laodong.vn/xa-hoi/nhon-nhao-giat-tien-cung-co-hon-o-tphcm-1570042.laod>

Bùi Việt Thành. (11/09/2025). Cúng cô hồn và những biến tướng ảnh hưởng xấu đến xã hội. Báo Công An. https://congan.com.vn/doi-song/cung-co-hon-va-nhung-bien-tuong-anh-huong-xau-den-xa-hoi_182992.html

Trương Văn Tuấn. (13/09/2025). “Giật cô hồn”: Biến tướng văn hóa và hệ lụy pháp lý. Báo Tuổi Trẻ. <https://tuoitre.vn/nld/giat-co-hon-bien-tuong-van-hoa-va-he-luy-phap-ly-196250912214519344.htm>

Nguyễn Tân. (26/08/2026). Giật cô hồn” dịp Rằm tháng 7, coi chừng vướng tội cướp giật. Báo Sài Gòn Giải Phóng. <https://www.sggp.org.vn/giat-co-hon-dip-ram-thang-7-coi-chung-vuong-toi-cuop-giat-post868910.html>

Lê Hồng Hạnh. (30/08/2020). Tháng 7 âm lịch: Nhiều chùa ở TP.HCM vẫn phát quà dịp lễ Vu lan. Báo Thanh Niên. <https://thanhnien.vn/thang-7-am-lich-nhieu-chua-o-tphcm-van-phat-qua-dip-le-vu-lan-185988344.htm>

Hoài Phương. (26/08/2026). 'Tháng 7 cô hồn' và những nỗi sợ, kiêng kỵ: Nhà Phật nói gì? Báo Tuổi Trẻ. <https://tuoitre.vn/thang-7-co-hon-va-nhung-noi-so-kieng-ky-nha-phat-noi-gi-100260826095100684.htm>

Cao Bách. (18/08/2024). Hàng trăm người dân chen chân chờ “giật cô hồn” ở TPHCM. Báo Dân Trí. <https://dantri.com.vn/thoi-su/hang-tram-nguoi-dan-chen-chan-cho-giat-co-hon-o-tphcm-20240818190829294.htm>

Hoàng Hà & Nguyễn Tri Đức. (10/09/2025). Giật cô hồn: Phong tục rằm tháng 7 âm lịch dưới góc nhìn pháp luật. Báo Thanh Niên. <https://thanhnien.vn/giat-co-hon-phong-tuc-ram-thang-7-am-lich-duoi-goc-nhin-phap-luat-185250908232628848.htm>

Viết Thanh. (18/08/2024). TP.HCM: Hàng trăm thanh niên mang “đồ nghề” vật vờ xuyên trưa chờ giật cô hồn. Kênh 14. <https://kenh14.vn/tphcm-hang-tram-thanh-nien-mang-do-nghe-vat-vo-xuyen-trua-cho-giat-co-hon-quyet-dinh-cua-chu-nha-khien-tat-ca-giai-tan-2152408182037372.chn>

Lê Minh Trường. (16/08/2026). Giựt cô hồn tháng 7 âm có là hành vi cướp giật tài sản không? Minh Khuê. <https://luatminhkhue.vn/giut-co-hon-thang-7-am-co-la-hanh-vi-cuop-giat-tai-san-khong.aspx>

Thư viện Pháp luật. (11/11/2023). Mức phạt tội cướp giật tài sản theo Điều 171 Bộ luật Hình sự. Thư viện Pháp luật. <https://thuvienphapluat.vn/chinh-sach-phap-luat-moi/vn/ho-tro-phap-luat/tu-van-phap-luat/55595/muc-phat-toi-cuop-giat-tai-san-theo-dieu-171-bo-luat-hinh-su>

Nguyễn Trang. (26/08/2026). Giật cô hồn ngày Rằm tháng 7: Chỉ một hành động có thể khiến người tham gia đối mặt với án tù. Techz. <https://www.techz.vn/216-826-5-giat-co-hon-ngay-ram-thang-7-chi-mot-hanh-dong-co-the-khien-nguoi-tham-gia-doi-mat-voi-an-tu-ylt706727.html>

Tuấn Kiệt. (06/09/2025). Cảnh tượng hàng chục thanh niên dùng vợt hứng tiền gây náo loạn cả khu phố. Báo VietNamNet. <https://vietnamnet.vn/canh-nao-loan-o-tphcm-hang-chuc-thanh-nien-tranh-nhau-giat-tien-cung-co-hon-2439949.html>

Nguyễn Huế. (30/08/2023). Trăm thanh niên ở TP.HCM thi nhau giật tiền cúng cô hồn. Báo VietNamNet. <https://vietnamnet.vn/thanh-nien-o-tp-hcm-thi-nhau-giat-tien-cung-co-hon-2183807.html>

An Na tổng hợp. (26/08/2026). Vì sao sau cúng cô hồn, nhiều nơi có tục giật, cướp lộc? Báo điện tử VOV. <https://vov.vn/doi-song/vi-sao-sau-cung-co-hon-nhieu-noi-co-tuc-giat-cuop-loc-post1327258.vov>

Nguyễn Trung Kiên. (2026). Từ thiện theo tinh thần Phật giáo nguyên thủy và hoạt động từ thiện của tu sĩ Phật giáo nguyên thủy tại tỉnh Thừa Thiên – Huế. Tạp chí Khoa học Xã hội và Nhân văn (VNU Journal of Social Sciences and Humanities), 9(1b), 1-12. DOI: <https://doi.org/10.33100/tckhxnvnv9.1b.NguyenTrungKien>

Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam. (2015). Bộ luật Hình sự số 100/2015/QH13 (sửa đổi, bổ sung 2017).

Thích Minh Châu dịch. (2021). Kinh Tăng chi bộ. Nxb Hồng Đức.

Thiện Minh tổng hợp. (03/10/2023). Cúng thí thực cô hồn là gì? Tạp chí Nghiên cứu Phật học. <https://tapchinghiencuuphathoc.vn/cung-thi-thuc-co-hon-la-gi.html>

Thanh Phương. (26/08/2026). Nhiều hệ lụy đốt nhiều vàng mã dịp Rằm tháng Bảy. Báo Mới. <https://baomoi.com/nhieu-he-luy-dot-nhieu-vang-ma-dip-ram-thang-bay-c55919570.epi>

Nguyễn Yên. (06/09/2025). Nhiều thanh niên 'giật cô hồn' gây náo loạn, công an nhanh chóng có mặt xử lý. Báo Công AN. https://congan.com.vn/doi-song/nhieu-thanh-nien-giat-co-hon-gay-nao-loan-cong-an-nhanh-chong-co-mat-xu-ly_182817.html

Anh Tú, & Thái Bảo. (2025, August 30). Nhốn nháo giật tiền cúng cô hồn ở TPHCM. Báo Lao Động.

Báo Công an TPHCM. (2025, September 6). Nhiều thanh niên 'giật cô hồn' gây náo loạn, công an nhanh chóng có mặt xử lý.

Báo Công an TPHCM. (2025, September 11). Cúng cô hồn và những biến tướng ảnh hưởng xấu đến xã hội.

Báo Người Lao Động. (2023). “Giật cô hồn”: Biến tướng văn hóa và hệ lụy pháp lý.

Báo Sài Gòn Giải Phóng. (2026). “Giật cô hồn” dịp Rằm tháng 7, coi chừng vướng tội cướp giật.

Báo Thanh Niên. (2021). Tháng 7 âm lịch: Nhiều chùa ở TP.HCM vẫn phát quà dịp lễ Vu lan.

Báo Tuổi Trẻ. (2026). 'Tháng 7 cô hồn' và những nỗi sợ, kiêng kỵ: Nhà Phật nói gì?.

Chính phủ nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam. (2021). Nghị định 144/2021/NĐ-CP quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực an ninh, trật tự, an toàn xã hội.

Dân Trí. (2024, August 18). Hàng trăm người dân chen chân chờ “giật cô hồn” ở TPHCM.

Đồ Cúng Tâm Linh. (n.d.). Cúng cô hồn theo Phật giáo cho Phật tử tại nhà.

Hoàng Hà, & Nguyễn Tri Đức. (2023). Giật cô hồn: Phong tục rằm tháng 7 âm lịch dưới góc nhìn pháp luật. Báo Thanh Niên.

Kenh14. (n.d.). TP.HCM: Hàng trăm thanh niên mang “đồ nghề” vật vờ xuyên trưa chờ giật cô hồn...

Luật Minh Khuê. (2026). Giật cô hồn tháng 7 âm có là hành vi cướp giật tài sản không?

Luật Hoàng Sa. (n.d.). Điều 171 - Tội cướp giật tài sản.

Nguyễn Trang. (2026, August 26). Giật cô hồn ngày Rằm tháng 7: Chỉ một hành động có thể khiến người tham gia đối mặt với án tù. Techz.vn.

Nguyễn Trung Kiên. (2026). Từ thiện theo tinh thần Phật giáo nguyên thủy và hoạt động từ thiện của tu sĩ Phật giáo nguyên thủy tại tỉnh Thừa Thiên – Huế. *Tạp chí Khoa học Xã hội và Nhân văn (VNU Journal of Social Sciences and Humanities)*. 9, 1b (Feb. 2026), 1–12. DOI: <https://doi.org/10.33100/tckhxnvn9.1b.NguyenTrungKien>

Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam. (2015). Bộ luật Hình sự số 100/2015/QH13 (sửa đổi, bổ sung 2017).

Sujato, B. (Trans.). (2018). *Aṅguttara Nikāya*. SuttaCentral.

Thiện Minh. (2026). Cúng thí thực cô hồn là gì? *Tạp chí Nghiên cứu Phật học*.

Thích Minh Châu (Dịch). (1980). *Kinh Tăng Chi Bộ (Aṅguttara Nikāya)*. Viện Phật Học Vạn Hạnh.

Tiền Phong. (n.d.). Trăm thanh niên ở TP.HCM thi nhau giật tiền cúng cô hồn.

Ubeysekara, A. (2018). *Abhidhamma in Theravada Buddhism*. Dr. Ari's World.

VietNamNet. (n.d.). Cảnh náo loạn ở TPHCM: Hàng chục thanh niên tranh nhau giật tiền cúng 'cô hồn'.

VTC News. (n.d.).

Chú thích:

[1] *Sappurisdānasutta* - AN 5.148.

[2] *Asappurisdānasutta* - AN 5.147.

[3] *Velāmasutta* - AN 9.20.

[4] *Nibbedhikasutta* - AN 6.63.